

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 10 marca 2021 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Swoboda świadczenia usług przez adwokatów – Dyrektywa 77/249/EWG – Artykuł 5 – Spoczywający na wizytującym prawniku świadczącym usługę polegającą na reprezentowaniu klienta w krajowym postępowaniu sądowym obowiązek współpracy z prawnikiem uprawnionym do występowania przed sądem rozpatrującym sprawę – Granice

W sprawie C-739/19

mającej za przedmiot wnioszek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Supreme Court (Irlandia) postanowieniem z dnia 4 października 2019 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 7 października 2019 r., w postępowaniu:

VK

przeciwko

An Bord Pleanála,

przy udziale:

The General Council of the Bar of Ireland,

The Law Society of Ireland and the Attorney General,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: J.-C. Bonichot, prezes izby, L. Bay Larsen (sprawozdawca), C. Toader, M. Safjan i N. Jääskinen, sędziowie,

rzecznik generalny: P. Pikamäe,

sekretarz: C. Strömholm, administratorka,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 23 września 2020 r., rozważywszy uwagi, które przedstawili:

- w imieniu VK – B. Ohlig, Rechtsanwältin,
- w imieniu The General Council of the Bar of Ireland – E. Gilson i D. Spring, solicitors, W. Abrahamson, barrister-at-law, oraz P. Leonard, SC,

* Język postępowania: angielski.

- w imieniu The Law Society of Ireland and the Attorney General – C. Callanan i S. McLoughlin, solicitors, oraz M. Collins, SC,
- w imieniu Irlandii – M. Browne, G. Hodge, J. Quaney oraz A. Joyce, w charakterze pełnomocników, których wspierali M. Gray i R. Mulcahy, SC,
- w imieniu rządu hiszpańskiego – J. Rodríguez de la Rúa Puig, w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu Komisji Europejskiej – H. Støvlbæk, L. Malferrari oraz L. Armati, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 3 grudnia 2020 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 5 dyrektywy Rady 77/249/EWG z dnia 22 marca 1977 r. mającej na celu ułatwienie skutecznego korzystania przez prawników ze swobody świadczenia usług (Dz.U. 1977, L 78, s. 17).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy VK a An Bord Pleanála (organem odwoławczym w sprawie planowania przestrzennego) w przedmiocie ciężącego na świadczącym usługę prawniku wizytującym strony wnoszącej środek odwoławczy w postępowaniu głównym obowiązku współpracy z irlandzkim prawnikiem dla celów reprezentowania strony przed sądem odsyłającym.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Artykuł 1 dyrektywy 77/249 stanowi:

„1. Niniejsza dyrektywa stosuje się, w zakresie i na warunkach w niej określonych, do działalności zawodowej wykonywanej przez prawnika w formie świadczenia usług.

[...]

2. »Prawnik« oznacza jakąkolwiek osobę upoważnioną do wykonywania swojej działalności zawodowej, określoną jednym z następujących terminów:

[...]

W Niemczech: Rechtsanwalt

[...]”.

4 Artykuł 5 tej dyrektywy stanowi:

„Dla wykonywania czynności dotyczących reprezentowania oraz obrony klienta w postępowaniu sądowym każde państwo członkowskie może wymagać od prawników, o których mowa w art. 1, aby:

- zostali przedstawieni, zgodnie z miejscowymi zasadami lub zwyczajami, głównemu sędziemu i gdzie stosowne, właściwemu dziekanowi rady korporacji zawodowej w przyjmującym państwie członkowskim;
- współpracowali z prawnikiem, który wykonuje swój zawód w danej instytucji sądowniczej [który jest uprawniony do występowania przed danym organem sądowym] i który, w miarę potrzeb, będzie odpowiadać przed tą instytucją, lub też z »avoué« lub »procuratore« wykonującym swój zawód w tej instytucji [który jest uprawniony do występowania przed danym organem sądowym]”.

Prawo irlandzkie

5 Artykuł 2 ust. 1 European Communities (Freedom to Provide Services) (Lawyers) Regulation 1979 [rozporządzenia (o swobodnym świadczeniu usług) (przez prawników) z 1979 r., zwanego dalej „rozporządzeniem z 1979 r.”], transponującego przepisy dyrektywy 77/249 do prawa irlandzkiego, definiuje „prawnika wizytującego” („visiting lawyer”) poprzez odwołanie do wykazu zawartego w art. 1 ust. 2 dyrektywy 77/249.

6 Artykuł 6 rozporządzenia z 1979 r. stanowi:

„Jeżeli świadczący usługę prawnik wizytujący wykonuje na terytorium kraju czynności w zakresie reprezentowania oraz obrony klienta w postępowaniu sądowym, jest on zobowiązany do współpracy z prawnikiem uprawnionym do występowania przed danym organem sądowym, który, w razie potrzeby, będzie odpowiadać przed tym organem”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

7 VK jest stroną postępowania apelacyjnego przed Supreme Court (sądem najwyższym) w przedmiocie ustalenia kosztów postępowania sądowego wszczętego w związku z wydaniem zezwolenia na budowę ośrodka badania padłych zwierząt w pobliżu jego gospodarstwa.

8 Niniejsze odesłanie prejudycjalne wpisuje się w spór będący uprzednio przedmiotem odesłania prejudycjalnego Supreme Court (sądu najwyższego), które doprowadziło do wydania wyroku z dnia 17 października 2018 r., Klohn (C-167/17, EU:C:2018:833).

9 Przed Supreme Court (sądem najwyższym) VK zdecydował się bronić swoich interesów samodzielnie.

10 Przed Trybunałem był reprezentowany przez B.O., Rechtsanwältin (adwokata) z siedzibą w Niemczech.

11 W następstwie wydania wyroku z dnia 17 października 2018 r., Klohn (C-167/17, EU:C:2018:833) sprawa powróciła do Supreme Court (sądu najwyższego) w celu wydania przezeń rozstrzygnięcia w przedmiocie apelacji wniesionej przez VK w świetle wykładni odpowiednich przepisów prawa Unii wynikającej z tego wyroku.

12 W tym kontekście VK chciał powierzyć reprezentowanie swoich interesów przed Supreme Court (sądem najwyższym) B.O., która nie ma siedziby w Irlandii.

- 13 Sąd odsyłający zastanawia się nad zgodnością z prawem Unii art. 6 rozporządzenia z 1979 r., który zobowiązuje świadczącego usługę prawnika wizytującego do skorzystania z pomocy prawnika uprawnionego do występowania przed sądem rozpatrującym sprawę, nawet w postępowaniu, w którym strona ma prawo bronić swoich interesów samodzielnie.
- 14 Sąd odsyłający pyta w szczególności, jaką wykładnię należy nadawać wyrokowi z dnia 25 lutego 1988 r., Komisja/Niemcy (427/85, EU:C:1988:98), w którym Trybunał badał prawo państwa członkowskiego do ustanowienia wymogu, aby świadczący usługę prawnik wizytujący współpracował z prawnikiem uprawnionym do występowania przed sądem rozpoznającym sprawę. Sąd odsyłający zastanawia się w istocie, czy wykładnia dokonana w przywołanym wyroku stoi na przeszkodzie nałożeniu na świadczącego usługę prawnika wizytującego obowiązku współdziałania z prawnikiem uprawnionym do występowania przed sądem rozpatrującym sprawę w każdym wypadku, w którym zgodnie z przepisami prawa krajowego jego klient byłby uprawniony do samodzielnego podjęcia obrony swoich interesów.
- 15 W tym względzie sąd odsyłający wskazuje, że obowiązek „współpracy” ma ograniczony charakter. Nie jest zatem konieczne, aby prawnik uprawniony do występowania przed sądem rozpoznającym sprawę był pełnomocnikiem lub występował w sprawie przed sądem. Określenie odnośnych ról obu wskazanych prawników, czyli świadczącego usługę prawnika wizytującego i prawnika uprawnionego do występowania przed sądem irlandzkim rozpatrującym sprawę, należy pozostawić samym zainteresowanym. Rola prawnika uprawnionego do występowania przed sądem rozpatrującym sprawę polega ogólnie na tym, aby wspierać świadczącego usługę prawnika wizytującego, w sytuacji gdy adekwatna reprezentacja klienta i prawidłowe wykonanie obowiązków wobec sądu rozpatrującego sprawę wymagają posiadania wiedzy lub udzielenia porad prawnych, posiadania doświadczenia i znajomości procedury, a nawet etyki zawodowej mających zastosowanie na poziomie krajowym. W związku z tym zakres tej współpracy zależy w dużym stopniu od okoliczności każdej konkretnej sprawy, przy założeniu, że istnieje rzeczywiste ryzyko, iż nie korzystając w tych dziedzinach ze wsparcia prawnika uprawnionego do występowania przed sądem rozpatrującym sprawę, świadczący usługę prawnik wizytujący może nieumyślnie uchybić swoim obowiązkom wobec klienta lub sądu rozpatrującego sprawę.
- 16 Wreszcie sąd odsyłający podnosi, że jednym z obowiązków z zakresu etyki zawodowej nałożonych na wszystkich prawników reprezentujących strony przed sądami irlandzkimi jest wymóg zbadania wszystkich istotnych obszarów prawa i zwrócenia uwagi sądu na wszelkie materiały prawne, legislacyjne lub orzecznicze, które mogą mieć wpływ na prawidłowy przebieg postępowania. Obowiązek ten ma zastosowanie nawet wówczas, gdy dane elementy są niekorzystne dla strony bronionej przez owego prawnika. Obowiązek ten jest postrzegany jako element charakterystyczny dla postępowań w krajach należących do systemu common law, w których główna część badań niezbędnych do umożliwienia sądowi wyciągnięcia właściwych wniosków w kwestiach prawnych jest prowadzona przez strony, a nie przez sam sąd. Inaczej jest w sprawach, w których strony bronią swoich interesów samodzielnie. W takich przypadkach sądy są odpowiedzialne za przeprowadzenie analizy zagadnień prawnych.
- 17 W tych okolicznościach Supreme Court (sąd najwyższy) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
- „1. Czy we wszystkich przypadkach, w których strona, którą prawnik wizytujący chce reprezentować w postępowaniu sądowym, byłaby uprawniona do samodzielnej reprezentacji, państwo członkowskie nie może skorzystać z opcji przewidzianej w art. 5 dyrektywy 77/249 [...], który to artykuł zezwala państwu członkowskiemu na nałożenie na prawnika prowadzącego działalność polegającą na reprezentowaniu klienta w postępowaniu sądowym wymogu »współpracy z prawnikiem, który wykonuje swój zawód w danej instytucji sądowniczej [przed danym organem sądowym]«?

2. Jeżeli odpowiedź na pytanie pierwsze jest przecząca, to na podstawie jakich czynników sąd krajowy powinien ocenić, czy dopuszczalne jest nałożenie wymogu »współpracy«?
3. W szczególności czy nałożenie ograniczonego obowiązku wykonywania czynności »we współpracy« w sposób opisany w postanowieniu odsyłającym stanowiłoby proporcjonalną ingerencję w swobodę świadczenia usług przez prawników, tak że byłoby to uzasadnione, biorąc pod uwagę interes publiczny polegający zarówno na potrzebie ochrony konsumentów usług prawnych, jak i na potrzebie zapewnienia prawidłowego sprawowania wymiaru sprawiedliwości?
4. W przypadku odpowiedzi twierdzącej na pytanie trzecie – czy stanowisko to dotyczy wszystkich okoliczności, a jeśli nie, to jakie czynniki powinien wziąć pod uwagę sąd krajowy przy ustalaniu, czy taki wymóg może zostać nałożony w konkretnym przypadku?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

- 18 Poprzez swoje pytania, które należy zbadać łącznie, sąd odsyłający pyta w istocie, czy art. 5 dyrektywy 77/249 należy – w świetle celu prawidłowego sprawowania wymiaru sprawiedliwości – interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie temu, by wizytujący prawnik świadczący usługę polegającą na reprezentowaniu swojego klienta podlegał obowiązkowi współpracy z prawnikiem uprawnionym do występowania przed sądem rozpatrującym sprawę, który w razie potrzeby będzie odpowiadać przed tą instytucją, w ramach systemu nakładającego na prawników obowiązki z zakresu etyki zawodowej oraz obowiązki proceduralne wymagające przedstawienia sądowi rozpatrującemu sprawę wszystkich materiałów prawnych, legislacyjnych lub orzeczniczych, które mogą mieć wpływ na prawidłowy przebieg postępowania, z którego to obowiązku zwolniona jest jednostka, jeżeli zdecyduje się samodzielnie bronić swoich interesów.
- 19 Należy przypomnieć, że dyrektywę 77/249, która przewiduje działania mające na celu ułatwienie skutecznego wykonywania działalności zawodowej przez wizytującego prawnika świadczącego usługi, należy interpretować w szczególności w świetle art. 56 TFUE, który zakazuje ustanawiania jakichkolwiek przeszkód dla swobodnego świadczenia usług i implikuje wyeliminowanie wszelkiej dyskryminacji usługodawców ze względu na ich przynależność państwową lub okoliczność, że ich siedziba mieści się w innym państwie członkowskim niż państwo, w którym usługa jest świadczona (zob. podobnie wyrok z dnia 25 lutego 1988 r., Komisja/Niemcy, 427/85, EU:C:1988:98, pkt 11, 13).
- 20 Należy zauważyć, że ustanowiony przez przepisy prawa krajowego obowiązek współpracy z prawnikiem krajowym stanowi ograniczenie swobody świadczenia usług przez prawników z innych państw członkowskich w zakresie, w jakim obciąża on jednostkę pragnącą skorzystać z usług prawnika mającego siedzibę w innym państwie członkowskim dodatkowymi kosztami w porównaniu z sytuacją, gdyby osoba ta zdecydowała się skorzystać z usług prawnika mającego siedzibę w państwie członkowskim, w którym toczy się odnośne postępowanie.
- 21 Dyrektywę 77/249 należy również interpretować w świetle art. 57 akapit trzeci TFUE, z którego Trybunał wywodzi, że ze względu na szczególny charakter niektórych usług nie mogą być uznawane za niezgodne z traktatem FUE szczególne wymogi sformułowane wobec usługodawcy, uzasadnione stosowaniem przepisów regulujących dany typ działalności; swoboda świadczenia usług, jako podstawowa zasada traktatu FUE, może jednak zostać ograniczona jedynie przez uregulowania uzasadnione nadrzędnym względem interesu ogólnego, znajdujące zastosowanie do wszystkich osób wykonujących działalność na terytorium przyjmującego państwa członkowskiego, w zakresie, w jakim interes ten nie jest chroniony przepisami, którym usługodawca podlega w państwie członkowskim, w którym ma siedzibę (zob. podobnie wyrok z dnia 25 lutego 1988 r., Komisja/Niemcy, 427/85, EU:C:1988:98, pkt 12).

- 22 W kwestii tej należy zauważyć, że – po pierwsze – ochrona konsumentów, występujących zwłaszcza w charakterze odbiorców usług prawnych świadczonych przez podmioty realizujące zadania w ramach wymiaru sprawiedliwości oraz – po drugie – prawidłowe administrowanie wymiarem sprawiedliwości są celami zaliczanymi do tych, które można uznać za nadrzędne względy interesu ogólnego mogące uzasadniać ograniczenie swobodnego świadczenia usług (wyrok z dnia 18 maja 2017 r., Lahorgue, C-99/16, EU:C:2017:391, pkt 34 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 23 W badanej sprawie z postanowienia odsyłającego wynika, że odnośne przepisy irlandzkie mają na celu ochronę prawidłowego sprawowania wymiaru sprawiedliwości i ochronę jednostki jako konsumenta.
- 24 Ponadto środki ograniczające swobodę świadczenia usług muszą być właściwe dla zapewnienia realizacji założonego w nich celu oraz nie mogą wykraczać poza zakres konieczny do jego osiągnięcia (zob. podobnie wyrok z dnia 18 maja 2017 r., Lahorgue, C-99/16, EU:C:2017:391, pkt 31).
- 25 W wyroku z dnia 25 lutego 1988 r., Komisja/Niemcy (427/85, EU:C:1988:98) Trybunał zauważył, po pierwsze, w pkt 13 tego wyroku, że w sporach, w odniesieniu do których prawo niemieckie nie ustanawiało przymusu adwokackiego, strony mogły podejmować obronę swoich interesów samodzielnie oraz że w przypadku tych samych sporów prawo niemieckie zezwalało również na powierzenie obrony osobie, która nie była ani adwokatem, ani nie posiadała odpowiedniej specjalizacji, jeżeli taka osoba nie działała w zakresie swojej działalności zawodowej. Trybunał stwierdził, po drugie, w pkt 14 i 15 rzeczonego wyroku, że w takiej sytuacji żaden wzgląd interesu ogólnego nie mógłby uzasadnić ustanowienia – w odniesieniu do czynności podejmowanych przed sądami, w stosunku do których nie obowiązuje przymus adwokacki – obowiązku współpracowania z adwokatem niemieckim przez adwokata wpisanego na listę adwokatów w innym państwie członkowskim i zawodowo świadczącego usługi prawne. W konsekwencji, w zakresie, w jakim ustawodawstwo niemieckie ustanawiało w przypadku tego rodzaju sporów obowiązek współpracy świadczącego usługę adwokata wizytującego z adwokatem uprawnionym do występowania przed sądem rozpatrującym sprawę, Trybunał uznał je za niezgodne z dyrektywą 77/249 oraz z art. 59 i 60 traktatu EWG (obecnie art. 56 i 57 TFUE).
- 26 Podobnie w wyroku z dnia 10 lipca 1991 r., Komisja/Francja (C-294/89, EU:C:1991:302) Trybunał zauważył, w pkt 18 tego wyroku, że w odniesieniu do pewnych postępowań toczących się przed sądami ustawodawstwo francuskie nie wymagało, by strony były wspierane przez adwokata, i przeciwnie, zezwalało na podejmowanie przez strony obrony ich interesów samodzielnie bądź – w przypadku postępowań toczących się przed sądami gospodarczymi – na wspieranie i reprezentowanie ich przez osobę niebędącą adwokatem, lecz dysponującą specjalnym pełnomocnictwem. Trybunał stwierdził następnie w pkt 19 rzeczonego wyroku, że w konsekwencji świadczący usługę prawnik wizytujący nie może być zobowiązany do współpracowania z prawnikiem uprawnionym do występowania przed sądem rozpatrującym sprawę w ramach postępowań sądowych, dla których ustawodawstwo francuskie nie ustanawiało przymusu adwokackiego.
- 27 Należy jednak podkreślić, że mimo iż w sprawach, w których zapadły wyroki z dnia 25 lutego 1988 r., Komisja/Niemcy (427/85, EU:C:1988:98) oraz z dnia 10 lipca 1991 r., Komisja/Francja (C-294/89, EU:C:1991:302), ustawodawstwo krajowe zezwalało stronom, podobnie jak w postępowaniu głównym, na samodzielną obronę ich interesów, obowiązki spoczywające, odpowiednio, na stronach i na sędziach w kontekście zidentyfikowania istotnych przepisów prawa były – inaczej niż w sprawie, której dotyczy postępowanie główne – takie same niezależnie od tego, czy strona podejmowała obronę swoich interesów samodzielnie, czy też była wspierana przez prawnika.
- 28 W konsekwencji pkt 13 wyroku z dnia 25 lutego 1988 r., Komisja/Niemcy (427/85, EU:C:1988:98) oraz pkt 17 wyroku z dnia 10 lipca 1991 r., Komisja/Francja (C-294/89, EU:C:1991:302), zgodnie z którymi art. 5 dyrektywy 77/249 nie może skutkować ustanowieniem w stosunku do świadczącego usługę prawnika wizytującego wymogów nieznajdujących swoich odpowiedników w przepisach regulujących

wykonywanie zawodu, które znalazłyby zastosowanie, jeśli nie miałyby miejsce świadczenie usługi w rozumieniu traktatu EWG (obecnie traktatu FUE), należy postrzegać w kontekście właściwym sprawom, w których zapadły te wyroki.

- 29 Jak bowiem wynika w szczególności z pkt 16 niniejszego wyroku, ciężące, odpowiednio, na stronach i sędziach obowiązki dotyczące zidentyfikowania istotnych przepisów prawa w postępowaniach toczących się przed sądami irlandzkimi nie są takie same w przypadkach, gdy strona reprezentuje swoje interesy samodzielnie i gdy reprezentuje ją prawnik. W tym ostatnim przypadku to na prawniku występującym przed sądami irlandzkimi ciąży obowiązek przeprowadzenia głównej części analizy prawa koniecznej dla prawidłowego przebiegu postępowania, natomiast w sytuacji gdy strona dokonała wyboru obrony swoich interesów samodzielnie, zadanie to spoczywa na sędzie rozpatrującym sprawę.
- 30 Gdy obowiązki te są – jak w sprawach, w których wydano wyroki przywołane w pkt 28 niniejszego wyroku – takie same niezależnie od tego, czy strona samodzielnie broni swoich interesów, czy też jest wspierana przez prawnika, należy uznać, że – jako że cel prawidłowego administrowania wymiarem sprawiedliwości może zostać zrealizowany w ramach pierwszej hipotezy – może on zostać tym bardziej zrealizowany w przypadku, gdy strona jest wspierana przez świadczącego usługę prawnika wizytującego w rozumieniu dyrektywy 77/249.
- 31 Nie jest tak jednak w przypadku, gdy obowiązki te są – jak w sprawie rozpatrywanej w postępowaniu głównym – różne w zależności od tego, czy strona sama broni swoich interesów, czy też jest wspierana przez prawnika. W tym kontekście okoliczność, że cel prawidłowego administrowania wymiarem sprawiedliwości może zostać zrealizowany, w przypadku gdy strona samodzielnie broni swoich interesów, w ramach całokształtu obowiązujących uregulowań proceduralnych, nie pozwala na sformułowanie wniosku, w myśl którego cel ten będzie zrealizowany, w sytuacji gdy strona jest wspierana przez świadczącego usługę prawnika wizytującego w rozumieniu dyrektywy 77/249, a obowiązujące uregulowania proceduralne mają inną treść i są bardziej rygorystyczne aniżeli te znajdujące zastosowanie w przypadku, gdy strona samodzielnie broni swoich interesów.
- 32 W takim przypadku względ interesu ogólnego związany z prawidłowym administrowaniem wymiarem sprawiedliwości stanowi nadrzędny względ interesu ogólnego, który może uzasadnić nałożenie na świadczącego usługę prawnika wizytującego obowiązek współpracy z prawnikiem uprawnionym do występowania przed sądem rozpatrującym sprawę. Jak bowiem Trybunał orzekł już w swoim wyroku z dnia 25 lutego 1988 r., Komisja/Niemcy (427/85, EU:C:1988:98, pkt 23), dyrektywa 77/249 pozwala ustawodawcom krajowym wymagać od świadczącego usługę prawnika wizytującego, aby współpracował z prawnikiem uprawnionym do występowania przed sądem rozpatrującym sprawę, w celu umożliwienia temu pierwszemu wykonywania zadań powierzonych mu przez klienta z poszanowaniem prawidłowego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Postrzegany z tego punktu widzenia obowiązek ten ma na celu zapewnienie świadczącemu usługę prawnikowi wizytującemu niezbędnego wsparcia przy podejmowaniu czynności w systemie sądowym innym niż ten, w którym zwykle wykonuje on swój zawód, oraz zapewnienie sądowi rozpatrującemu sprawę gwarancji, że świadczący usługę prawnik wizytujący rzeczywiście dysponuje takim wsparciem i dzięki niemu jest w stanie w pełni przestrzegać mających zastosowanie przepisów proceduralnych i norm etyki zawodowej.
- 33 Jeżeli chodzi o proporcjonalność tego obowiązku – należy przypomnieć, że stosownie do informacji udostępnionych przez sąd odsyłający świadczący usługę prawnik wizytujący musi podać sądowi krajowemu nazwisko prawnika uprawnionego do występowania przed tymi sądami, który miałby go wspierać w sytuacji, w której dobra reprezentacja klienta i prawidłowe wykonanie obowiązków wobec sądu rozpatrującego sprawę wymagają posiadania wiedzy lub udzielenia porad, które mogą okazać się konieczne właśnie ze względu na ewentualnie ograniczony charakter wiedzy prawnika wizytującego o potencjalnie istotnych aspektach prawa, praktyki i procedury, a nawet etyki zawodowej, na poziomie krajowym. Zgodnie z tymi informacjami nie jest jednak konieczne, aby prawnik uprawniony do występowania przed danym sądem był pełnomocnikiem lub występował przed sądem. Na świadczącym usługę prawnikowi wizytującemu i na prawniku uprawnionym do występowania przed sądem irlandzkim

cięży obowiązek zdefiniowania konkretnych ról każdego z nich, przy czym rola drugiego z nich polega raczej na tym, aby zostać wskazanym jako prawnik wspierający świadczącego usługę prawnika wizytującego.

- 34 W kwestii tej należy podkreślić, że elastyczność charakteryzująca współpracę pomiędzy tymi dwoma prawnikami, taka jak opisana przez sąd odsyłający, odpowiada koncepcji tej współpracy, jaką przyjął Trybunał w ramach wykładni i stosowania art. 5 dyrektywy 77/249. Zgodnie z tą koncepcją owi dwaj prawnicy powinni wspólnie określić, z poszanowaniem zasad etyki zawodowej obowiązujących w przyjmującym państwie członkowskim i w ramach swojej autonomii zawodowej, szczegółowe zasady współpracy w odniesieniu do powierzonego im mandatu (zob. podobnie wyroki: z dnia 25 lutego 1988 r., Komisja/Niemcy, 427/85, EU:C:1988:98, pkt 24; z dnia 10 lipca 1991 r., Komisja/Francja, C-294/89, EU:C:1991:302, pkt 31).
- 35 W tym kontekście naruszenie swobody świadczenia usług nie wydaje się – jak wskazuje w istocie rzecznik generalny w pkt 76 swojej opinii – wykraczać poza to, co konieczne do realizacji celu prawidłowego administrowania wymiarem sprawiedliwości.
- 36 Należy jednak przy tym zauważyć, podobnie jak rzecznik generalny w pkt 75 opinii, że sporne w postępowaniu głównym przepisy irlandzkie charakteryzują się tym, że nie przewidują żadnego wyjątku od obowiązku współpracy z prawnikiem uprawnionym do występowania przed sądem rozpatrującym sprawę.
- 37 Należy stwierdzić, na co wskazał rzecznik generalny w pkt 80 i 81 swojej opinii, że taki obowiązek może się okazać bezużyteczny w niektórych okolicznościach i w związku z tym może wykraczać poza to, co konieczne dla realizacji celu prawidłowego administrowania wymiarem sprawiedliwości.
- 38 Byłoby tak w szczególności w sytuacji, w której świadczący usługę prawnik wizytujący byłby w stanie, ze względu na przebieg jego kariery zawodowej, reprezentować jednostkę w taki sam sposób jak prawnik uprawniony do występowania przed danym sądem krajowym. Do tego sądu należy dokonanie w okolicznościach danej sprawy oceny, czy doświadczenie zawodowe uzyskane w przyjmującym państwie członkowskim może zostać wzięte pod uwagę w celu dokonania odnośnego ustalenia.
- 39 W analizowanej sprawie z jej akt, którymi dysponuje Trybunał, wynika, że adwokat B.O. twierdzi, iż wykonywała swój zawód w Irlandii przez szereg lat na warunkach przewidzianych przez dyrektywę 98/5/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 lutego 1998 r. mającą na celu ułatwienie stałego wykonywania zawodu prawnika w państwie członkowskim innym niż państwo uzyskania kwalifikacji zawodowych (Dz.U. 1998, L 77, s. 36), co mogłoby przemawiać za tym, że jest ona w stanie reprezentować jednostkę w taki sam sposób jak prawnik uprawniony do występowania przed sądem rozpoznającym sprawę. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem do sądu odsyłającego należy zbadanie, czy tak jest (zob. podobnie wyrok z dnia 2 kwietnia 2020 r., Commune di Gesturi, C-670/18, EU:C:2020:272, pkt 50 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 40 Na podstawie całości powyższych rozważań na postawione pytania trzeba odpowiedzieć, iż art. 5 dyrektywy 77/249 należy interpretować w ten sposób, że:
- z punktu widzenia celu prawidłowego administrowania wymiarem sprawiedliwości nie stoi on jako taki na przeszkodzie temu, by wizytujący prawnik świadczący usługę polegającą na reprezentowaniu swojego klienta podlegał obowiązkowi współpracy z prawnikiem uprawnionym do występowania przed sądem rozpatrującym sprawę, który w razie potrzeby będzie odpowiadać przed tą instytucją, w ramach systemu nakładającego na prawników obowiązki z zakresu etyki zawodowej oraz obowiązki proceduralne sprowadzające się do wymogu przedstawienia sądowi rozpatrującemu sprawę wszystkich materiałów prawnych, legislacyjnych lub orzeczniczych mogących mieć wpływ na prawidłowy przebieg postępowania, z którego to obowiązku zwolniona jest jednostka, która zdecydowała się samodzielnie bronić swoich interesów;

- z punktu widzenia celu prawidłowego administrowania wymiarem sprawiedliwości obowiązek współpracy świadczącego usługę prawnika wizytującego z prawnikiem uprawnionym do występowania przed sądem rozpatrującym sprawę w ramach systemu, w którym prawnicy ci mają możliwość zdefiniowania ról każdego z nich, przy czym rola drugiego z nich polega zwykle na wspieraniu świadczącego usługę prawnika wizytującego w celu umożliwienia mu zapewnienia dobrej reprezentacji klienta i właściwego wykonania obowiązków ciężących na nim wobec rzeczonoego sądu, nie jest nieproporcjonalny;
- ogólny obowiązek współpracy z prawnikiem uprawnionym do występowania przed sądem rozpoznającym sprawę, niepozwalający na wzięcie pod uwagę doświadczenia posiadanego przez świadczącego usługę prawnika wizytującego, wykraczałby poza to, co konieczne do realizacji celu prawidłowego administrowania wymiarem sprawiedliwości.

W przedmiocie kosztów

- 41 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 5 dyrektywy Rady 77/249/EWG z dnia 22 marca 1977 r. mającej na celu ułatwienie skutecznego korzystania przez prawników ze swobody świadczenia usług należy interpretować w ten sposób, że:

- **z punktu widzenia celu prawidłowego administrowania wymiarem sprawiedliwości nie stoi on jako taki na przeszkodzie temu, by wizytujący prawnik świadczący usługę polegającą na reprezentowaniu swojego klienta podlegał obowiązkowi współpracy z prawnikiem uprawnionym do występowania przed sądem rozpatrującym sprawę, który w razie potrzeby będzie odpowiadać przed tą instytucją, w ramach systemu nakładającego na prawników obowiązki z zakresu etyki zawodowej oraz obowiązki proceduralne sprowadzające się do wymogu przedstawienia sądowi rozpatrującemu sprawę wszystkich materiałów prawnych, legislacyjnych lub orzeczniczych mogących mieć wpływ na prawidłowy przebieg postępowania, z którego to obowiązku zwolniona jest jednostka, która zdecydowała się samodzielnie bronić swoich interesów;**
- **z punktu widzenia celu prawidłowego administrowania wymiarem sprawiedliwości obowiązek współpracy świadczącego usługę prawnika wizytującego z prawnikiem uprawnionym do występowania przed sądem rozpatrującym sprawę w ramach systemu, w którym prawnicy ci mają możliwość zdefiniowania ról każdego z nich, przy czym rola drugiego z nich polega zwykle na wspieraniu świadczącego usługę prawnika wizytującego w celu umożliwienia mu zapewnienia dobrej reprezentacji klienta i właściwego wykonania obowiązków ciężących na nim wobec rzeczonoego sądu, nie jest nieproporcjonalny;**
- **ogólny obowiązek współpracy z prawnikiem uprawnionym do występowania przed sądem rozpoznającym sprawę, niepozwalający na wzięcie pod uwagę doświadczenia posiadanego przez świadczącego usługę prawnika wizytującego, wykraczałby poza to, co konieczne do realizacji celu prawidłowego administrowania wymiarem sprawiedliwości.**

Podpisy